

Landbruget 1890.

Har Aaret 1890 end paa flere Punkter i en følelig Grad skuffet de store Forhaabninger, man til sine Tider nærede angaaende Aarsudbyttet af Mark og Stald, saa maa det dog i sin Helhed erkjendes at have været et ret godt — sine Steder endog et meget godt — Aar, saa at de store Tryk, som en Række af mindre gode Aar med lave Priser havde bragt ind over en Mængde — særlig nydannede — Landmandshjem, ere blevne kjendelig mildnede i Aaret 1890, om de end vedblivende ere tilstede de fleste Steder, og der vil behøves en Række af gode Aar for helt at fjerne dem. Man haaber paa, at Aaret maa betegne et Vendepunkt bort fra en daarlig ind i en god Periode, og det er dette Haab, der maaske fuldt saa meget som selve Aarsudbyttet bidrager til at Tilliden til Landbruget atter er i Væxt, om end, som heldigt er, parret med den Forsigtighed og Afdæmpning, som de sidste 5—6—7 mere eller mindre daarlige Aar have maattet bibringe Enhver, der skal leve af sit Jordbrug og drive dette som en Forretning.

Det var med meget smaa Beholdninger i Lo og Lade fra Høsten 1889 at man rykkede ind i Aaret 1890, og med Grund næredes der en almindelig Frygt for Fodermangel. Vel havde man om Efteraaret i en ualmindelig Grad ved Bortsalg udtyndet sine Besætninger, og vel havde man fra Vinterens Begyndelse af gjennem-

ført en husholderisk Benyttelse af det ringe Hø- og Halmforraad og støttet dette ved betydelige Indkjøb af Kraftfoder, men det vilde dog alt ikke have hjulpet, hvis vi ikke havde faaet en usædvanlig mild Vinter, kun afbrudt af en Frostperiode sidst i Februar og først i Marts. Da nu denne milde Vinter tillige gav Lejlighed til Udearbejde og altsaa til en Udnyttelse af Arbejdskraften, der ikke vilde have fundet Beskæftigelse nok ved Udtærskningen af den ringe Høst, og da Vintersæden, der mange Steder var kommen svag frem om Efteraaret, groede og samlede Kræfter gjennem hele Vinteren uden dog at blive for stærk, ligesom ogsaa de ofte noget tynde Kløver-Græsmarker kom godt gjennem Vinteren, saa var Stillingen allerede ret lys og gunstig, da Foraaet meldte sig først i April, og Vaarsædens Lægning kunde paabegyndes i en i det Hele taget bekvem Jord. Vel standsedes denne ved en stærk Regnperiode midt i April, men derefter blev Vejret atter gunstigt, og saavel Vintersæden og Græsset som de fremspirende Vaarsædsmarker frydede sig ret ved det udmærket grødefulde milde Vejr, vi havde sidst i April og Størstedelen af Maj, som gjorde denne Maaned til en af de varmeste i dette Aarhundrede, $2\frac{1}{2}^{\circ}$ over det almindelige, og med milde Nætter uden en eneste Nattefrost, hvilket er meget usædvanligt for Maj Maaned. Af disse Grunde kunde Kvæget, hvor Nødvendigheden bød det, komme tidlig ud, den sidste Frygt for Fodermangel forsvandt, og alt tegnede ualmindelig godt, da vi naaede op mod Slutningen af Maj. Men fra Slutningen af Maj, da et lavt Lufttryk d. 25de, 1ste Pinsedag, passerede tværs over Landet og lod de hidtil milde sydlige Vinde afløse af kolde nordlige Vinde, begyndte den Vejrperiode, der i sine Hovedtræk: Kulde og Regn, holdt sig gjennem hele Juni, Juli og tildels August og blev bestemmende for Afgrødens Udvikling og Karakter. Især var dette Vejr- lig stærkt udpræget i Juli Maaned, med $1\frac{3}{4}^{\circ}$ lavere Middelvarme end sædvanlig, men med en stor Nedbør

og en Mængde Regndage. Med en Afbrydelse d. 2den—10de August, da vi havde tørt Vejr og fik en Del Rug bjerget, vedblev dette kolde, fugtige Vejr til Begyndelsen af September, da vi fik klart, tørt og lyst Vejr, gunstigt for Høstens Afslutning og gode Indbjergning, samt for den begyndte Kartoffeloptagning, medens saavel denne som Roeoptagningen blev gjort besværlig i den vaade Oktober, der strax i November afløstes af en Frostperiode, der — endog med betydelig Styrke — varede ved Aaret ud. Idet vi iøvrigt henvide til den udførlige Redegjørelse for Vejrforholdene 1890, der findes meddelt andetsteds i dette Hefte, og særlig til den klare tabellariske Oversigt, der findes i Slutningen af Afhandlingen, og som yder en let Sammenligning mellem Aaret 1890 og det Normale baade for Varmens, Regnens, Taagens, Fugtighedens og Skymængdens Vedkommende, skulle vi kortelig fremhæve Hovedpunkterne i Afgrødens Udvikling under disse Vejrforhold, idet vi, hvad Enkelthederne angaa, maa henvide til Agerdyrkningsberetningerne i forrige Bind og til de landøkonomiske Aarsberetninger, der ville blive meddelte fra de enkelte Egne i dette Hefte.

Afgrøden stod altsaa fortrinligt i Slutningen af Maj. Men Kulden og den stærke Regn, der ofte faldt som heftige Tordenbyger, skadede Blomstringen af Vintersæden og kastede som oftest denne stærkt i Leje paa alle de kraftige, velgjødede Marker, saa at endog Squarehead Hveden, der iøvrigt holdt sig bedst, jævnlig maatte bøje sig, og hvorved tillige Hveden gjordes endnu mere modtagelig for de Rustangreb, der hist og her optraadte temmelig stærkt. Ogsaa Vaarsæden blev paa de gode Jorder kastet stærkt i Leje, og Udviklingen og Modningen af al Sæden gik meget langsomt for sig, idet Kornet vedblev at voxte og give en Masse til Fyld, men med mørk og tarvelig udviklet Kjærne. For de lettere og mindre kraftige Jorders Vedkommende stode Afgrøderne for saa vidt heldigere, at de i Regelen ikke kastedes i Leje, men drog fuld Nytte af det fugtige,

frodige Vejr. Derimod blev Kjærneens Udvikling ogsaa her meget tarvelig saavel af Vintersæd som af Vaarsæd. Vanskeligst havde dog Bælgsæden ved at afslutte sin Væxt; Ærter og Bønner vedbleve at sætte nye Blomster, men Bælgsætningen var kun tarvelig, og Bønnerne bleve tilmed stærkt angrebne af Rust.

Mens man derfor i Maj Maaned havde paaregnet en tidlig Rughøst, blev denne snarere noget sildig, men kunde dog almindelig foretages i Begyndelsen af August, hvorimod den øvrige Sæd først modnedes sidst i August eller i September. Høstarbejdet blev meget besværligt og kostbart i de sidste 3 regnfulde Uger af August, Mejemaskinerne kunde kun vanskelig bruges, — i alt Fald kun tage Sæden fra 1 eller 2 Sider, — og Regnen forstyrrede hvert Øjeblik Folkene i det besværlige Høstarbejde. Takket være det kølige Vejr, var Sæden ikke slem til at spire i Hobene, men krævede dog megen Pasning og Omsætning, og mange, der ængstedes for at Regnperioden skulde blive ved, tog Sæden vel tidlig i Hus. Men fra Begyndelsen af September fik vi et fortræffeligt Høstvejr, og Sæden blev da bjerget tørt og godt, om end stærkt udvasket af den i August faldne Regn; — kun paa de meget sildige Jorder var Høsten ikke afsluttet, inden Vejret atter henimod Oktober blev meget ustadigt og vanskeligt. Da Høsten var afsluttet, prangede ved de allerfleste Landsbyer og Gaarde en saadan Mængde Stakke, at man ikke i mange Aar har seet noget lignende, og ofte mentes det ikke at have været seet i Mands Minde. Man vidste imidlertid, at Foldene ikke vilde svare til Fyldet, men trøstede sig dog med, at dette var saa stort, at ogsaa Kjærneudbyttet vilde komme en Del over et Middelaar. Foreløbige Efteraarstærskninger nedstemte dog snart Forventningerne, og inden Aarets Udgang var man klar paa, at vel avledes der i alle Landets mindre gode Egne et Kornudbytte, der i Tøndetal var større end almindeligt, og vel fandtes der ogsaa gode Jorder, der i saa Hen-

seende gav over et Middelaar, men Foldudbyttet bragte dog de allerfleste Steder Skuffelse, ofte endog en meget stor Skuffelse, og navnlig var Kornets Kvalitet overalt tarvelig, saa en meget stor Del kun egnede sig til Foderkorn fremfor til Handelsvarer. Vort Korn fandt derfor kun et uvilligt Marked i Udlandet; dette bidrog yderligere til at trykke Kornpriserne, der snarere ere faldne end stegne alt som Tærskningen er skreden frem, og derved er der beredet Landmanden nye Skuffelser.

For Rodfrugternes Udvikling var Sommeren ej heller gunstig før i September Maaned; de trykkes af Kulden og vare besværlige at holde rene. Hvor dette skete, avledes dog til Slut en ret god Roefgrøde, men Regnvejret i Optagningstiden gjorde den yderligere besværlig, og da Frosten kom saa uventet brat, mens man lod de sammenkjørte Batterier ligge og svede ud, naaede man langt fra alle Steder at faa dem tilstrækkelig dækkede mod den stærke og vedholdende Frost, vi havde i Aarets to sidste Maaneder, hvorfor betydelige Mængder Roer ere blevne ødelagte i Kulerne. Aarets tarveligste Afgrøde har Kartoflerne været; de savnede Varme til en fyldig Knoldeudvikling, Sygdommen anrettede flere Steder betydelig Skade, og Udbyttet blev i det Hele taget langt under et Middelaars, hvorfor ogsaa Priserne ere høje. Fra Sukkerroegnene klages ikke blot over det ugunstige Sommervejr for Sukkerroernes Udvikling, men ogsaa over Efteraarets store Besværligheder, da Jorden var vaad og den vidtløftige Kjørsel tog Tiden, saa at de øvrige Efteraarsarbejder bleve forsømte, hvilket var saa meget uheldigere, som den tidlige strænge og vedholdende Vinter standsede alt Markarbejdet.

Derimod have Grønfodermarkerne, Kløver- og Græsmarkerne samt alle højt liggende og vel holdte Enge givet et meget stort Udbytte. De tidlige og yppige Græsmarker bød Kvæget et fyldigt Bid; der medgik kun smaa Arealer hertil, og saa meget mere kunde bruges til Slæt. Græsningen var meget rig hele Sommeren.

men det kølige regnfulde Vejr og det vaade Leje for Kvæget paa de ofte opblødte Marker formindskede kjendelig Udbyttet saavel af Græsfedningen som af Mejeribesætningerne. Det gunstige Vejr i September og den rige Eftergræsning satte imidlertid det Kvæg, der i Tide toges paa Stald om Natten, i et godt Huld, inden den faste Indbinding fandt Sted. Denne kunde foretages tidlig, støttet af de store Foderbeholdninger, thi ogsaa Høhøsten havde givet et stort Udbytte, undtagen fra lave sure Enge, og blev end en Del af Høet mindre godt bjerget paa Grund af Regnen i Juni og Juli, saa er der paa den anden Side saa meget, at man iaar tør tillade sig at vrage.

Det samlede Resultat af Aarsafgrøden 1890 er derfor, at det for alle de lettere Jorder har været et godt Aar, en Del over Middelhøst, hvad Kornudbytte angaaer, og navnlig med fortrinlige Græsnings- og Fodringsvilkaar, at det for middelgode Jorder har været lidt over et Middelaar eller i alt Fald et saadant, men at det derimod i frugtbare Egne, der lægge Hovedvægt paa Kornavl, forholdsvis har givet et mindre godt Aar, og fra enkelte Egne endog siges at give under Middeludbytte, naar hensees til de store Driftsomkostninger, som de stærkt nedslaaede og svært fyldende Afgrøder paa mange Maader drage med sig.

Gaa vi dernæst over til at betragte det kontante Udbytte, som Aaret har bragt, da viser først Udtærskningen forrige Vinter af Afgrøden 1889 et ret godt Resultat af Vintersæden, men et tarveligt Resultat af Vaarsæden, idet den første gav noget mere end Gjennemsnittet af de foregaaende Aar, nemlig 1,3 Fold Hvede og 1,4 Fold Rug mere, hvorimod der af 2rd. Byg erholdtes 0,7 Fold mindre, af 6rd. Byg 0,2 Fold og af Havre endog 2,0 Fold mindre; — det samlede Tærskningsudbytte var som i et almindeligt Aar, men Priserne, hvortil det udbragtes, vare — om end bedre end i det foregaaende Aar — dog følelig mindre end hvad der

tidligere var naaet. Af det udtærskede Korn blev imidlertid kun en ringe Del udført, det meste medgik til Landets eget Forbrug og navnlig til Opfodring. Naar vi saaledes f. Ex. se, at der i Landbrugsaaet $\frac{1}{10}$ 1889 til $\frac{30}{9}$ 1890 kun fra Danmark udføres 44145 Tdr. Rug og endog kun 4207 Tdr. Havre, medens der derimod af disse to Kornvarer henholdsvis indføres 787563 og 500989 Tdr., og naar der hensees til, at Byg er den eneste Kornsort, af hvilken der i 1889—90 fandt en Overskudsudførsel Sted og det endda kun af lidt over 150,000 Tdr. medens vi for en Snes Aar siden udførte et Par Millioner Tønder, saa viser dette, at Danmarks direkte Kornsalg vedblivende er i stærk Tilbagegang og langt overfløjes af det Kvantum Korn, vi indføre. Vel have vi udført lidt mere Korn end efter den usle Høst 1888, men alligevel har vor Indførel været endnu større end efter dette Aar, saa at Overskudsindførselen, der i det forrige Landbrugsaar (1888—89) havde naaet det den Gang ukjendte Omfang af 2,112509 Tdr., i det nu forløbne Landbrugsaar (1889—90) endog er stegen til 2,443977 Tdr., — altsaa det kornrige Danmark er naaet til, naar alle Kornvarer og saavel uformalede som formalede medregnes, da at indføre næsten $2\frac{1}{2}$ Million Tdr. Korn mere end vi udføre eller med andre Ord at betale Udlandet omtrent 25 Millioner Kroner for at supplere vort Kornforbrug, eftersom vi ikke kunne brødføde os selv og vore Besætninger. Dette er et saa vældigt Deficit paa denne Konto, at man iler efter at faa Husdyrenes forskellige Konti opgjorte saa godt som det lader sig gjøre, for at se om Balancen fra de foregaaende Aar nogenlunde har holdt sig, men forinden maa vi dog indskyde den ogsaa for vor Kornomsætning mistrøstende Bemærkning, at medens Landet for en halv Snes Aar siden havde en Overskudsudførsel af over 600,000 Tdr. formale Korn, er denne uafbrudt aftagen Aar efter Aar, saa at den for det forløbne Aar kun har udgjort lidt over 100,000 Tdr. og det saaledes,

at ikke blot er Udførselen af formalet Korn aftaget, men Indførelsen af samme Vare er i stadig Stigning og er nu næsten halv saa stor som Udførselen, medens den for 10 Aar siden kun var $\frac{1}{24}$ deraf; — disse Tal vidne nøksom om det Tryk, hvorunder vore Dampmøller arbejdede, væsentlig begrundet i den skamløse tyske Exportpræmie paa Mel og Gryn, en Exportpræmie, der ikke blot sætter de tyske Møller i Stand til her i Landet at anbringe en Del af deres Overproduktion, men — da Exportpræmien er lige høj for slet og godt Mel — til med Fordel at kunne sende os og andre ikke toldbeskyttede Lande deres slette Varer.

Opgjøre vi da for det forløbne Landbrugsaar Mængden og Værdien af vor Overskudsudførsel af de vigtigste Landbrugsprodukter, saavel Raaprodukter som bearbejdede, og sammenligne vi dem med Gjennemnittet af de foregaaende 10 Aar erholde vi følgende

Overskudsudførsel.

	Mængde		Værdi	
	1889—90	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar	1889—90	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar
	Tdr.	Tdr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Uformalet Korn . . .	÷ 2,546838	÷ 759017	÷ 25,5	÷ 8,0
Raps og Oliefrø . . .	÷ 186262	÷ 147927	÷ 3,4	÷ 2,7
	Mill. Pd.	Mill. Pd.		
Oliekager	÷ 124,1	÷ 68,2	÷ 6,2	÷ 3,4
Klid	÷ 239,1	÷ 124,2	÷ 9,6	÷ 5,0
Kunstig Gjødning . .	÷ 52,5	÷ 30,0	÷ 1,8	÷ 1,0
Uld	÷ 0,4	1,3	÷ 0,5	1,6
Kjød	÷ 1,5	0,4	÷ 0,6	0,1
			÷ 47,6	÷ 18,4
	Tdr.	Tdr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Formalet Korn	102861	449315	1,6	7,7
	Stkr.	Stkr.		
Heste	9336	8263	6,2	5,3
Hornkvæg	107913	82808	21,6	20,7
Kalve	18079	5899	1,3	0,3
Faar	53201	58006	1,3	1,7
Svin	64737	204449	3,9	12,2

	Mængde		Værdi	
	1889—90	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar	1889—90	Gjennem- snit af fore- gaaende 10 Aar
Flæsk	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Smør.....	58,6	24,8	23,4	9,9
	65,5	30,2	61,6	32,9
Æg	Mill. Sn.	Mill. Sn.		
	5,8	3,3	5,2	3,0
			126,1	93,7
Udførselsoverskud...			78,5	75,3

Udgiftposterne i ovenstaaende Opgjørelse vise sig da at have været omtr. $2\frac{1}{2}$ Gange saa store i det forløbne Landbrugsaar som i de foregaaende 10 Aar, og ikke blot har Overskudsindførselen af Korn som nævnt været større end nogensinde tidligere, men ogsaa Overskudsindførselen af andre Foderstoffer — Klid og Oliekager — er i stadig Stigning og naaede i sidste Landbrugsaar op til 363 Mill. Pd. imod 347 Mill. Pd. Aaret forud og kun 192 Mill. Pd. som Gjennemsnit af de foregaaende Tiaar. Det er altsaa stærkt stigende Fodringsudgifter, vore Husdyr skulle dække, men heldigvis viser Opgjørelsen, at de have været i Stand dertil. Særlig skyldes dette vort Smør, hvis Overskudsudførsel i det forløbne Aar har faaet en saa betydelig Tilvæxt, at selv de dristigste Forventninger i saa Henseende ere overtrufne. Den udgjorde nemlig i Landbrugsaaaret 1888—89 51,7 Mill. Pd. og i det nu forløbne Landbrugsaar (1889—90) 65,5 Mill. Pd., altsaa en Stigning af næsten 14 Mill. Pd. eller over 25 pCt., hvilket navnlig skyldes det voxende Antal af Andelsmejerier i Forbindelse med et stigende Margarinformbrug. Medens man skulde have ventet, at den gode Græsning i Sommerens Løb vilde have indvirket kjendelig paa vor Smørudførel, viser dette sig ikke at have været Tilfældet, hvorom den kvartalsvise Sammenstilling i Konsulent Bøggilds Afhandling i dette Hefte giver nærmere Oplysning; — de 2 Sommerkvartaler — April og Juli — gav nemlig kun 3,8 Mill.

Pd. mere end de tilsvarende Kvartaler Aaret forud, medens det foregaaende Vinterhalvaar gav 10 Mill. Pd. mere; det kolde og vaade Sommervejr udvidskede den Fordel, det rigelige Græs kunde have bragt, idet Kvæget ofte var trykket og Mælken jævnlig tynd; derimod gav det foderknappe Vinterhalvaar forholdsvis megen og god Mælk, da den ved Andelsmejerierne saa stærkt forøgede Sans for Kvægets gode Vinterhold medførte en stærk Anvendelse af Kraftfoder. Desværre vare Smørpriserne atter lave i det forløbne Aar, omtrent 5 Øre lavere pr. Pd. end Aaret forud, hvilket repræsenterer en Prisforskjel af over 3 Mill. Kroner. Derimod vare Ostepriserne og Svinepriserne forholdsvis gode, og det maa derfor i sin Helhed siges at have været et ret godt Aar for den danske Mejeridrift.

Er Smørret end langt den vigtigste Part paa vort Landbrugs Indtægtsside, nemlig omtrent lige saa stor som alle de andre tilsammen, saa have dog ogsaa de andre Indtægtssider af vor Husdyrproduktion bidraget sin Del til at dække den stærkt forøgede Udgift, som Indførselen af Korn og Kraftfoder har medført. Hestefulførselen har vel ikke været saa stor, som den var i de foregaaende 4 Aar, da Overskudsudførselen endog 1886—87 naaede op over 13300 Stkr., medens den ifjor var 4000 mindre; men naar hensees til, at denne store Forskjel væsentlig skyldes, at der ifjor indførtes 2400 Heste flere end 1886—87, og at disse indførte Heste kun have en ringe Værdi i Sammenligning med de udførte af Landets egen Avl, og naar der endvidere hele Aaret og særlig i Eftersommeren blev betalt høje Hestepriiser, saa har i Virkeligheden Landets Hesteavl ydet det en fordelagtigere Forretning end ovennævnte Udførselstal synes at antyde, og den mægtig voxende Interesse for Hesteavl i alle Landets Egne vidner da ogsaa om, at man har Tillid til denne Side af vort Husdyrbrug.

Vor Kvægudførsel har været større end i noget tidligere Aar, idet Overskudsudførselen naaede op til 107413

eller 25000 mere end Gjennemsnittet af det foregaaende Tiaar. Denne store Udførsel var tildels en nødvendig Følge af den foderknappe Høst 1889, idet man maatte formindske Besætningerne. Vi se derfor ogsaa, at det navnlig var i Juli og Oktbr. Kvartal 1889 og Januar Kvartal 1890 at Udførselen var forholdsvis stærkest, medens Udførselen i Juli Kvartal 1890, da vi havde Udsigt til en foderrig Høst, omtrent var den sædvanlige. Udførselen af Hornkvæg var nemlig

	Oktbr. Kv.	Januar Kv.	April Kv.	Juli Kv.
1886—87.....	14105	27421	38323	17063
1887—88.....	14558	25403	35782	15546
1888—89.....	7613	23249	40659	25271
1889—90.....	23824	39455	47825	18453

Det store Antal, der udførtes i Efteraaret 1889, var imidlertid tarveligt Kvæg og hjembragte kun smaa Penge, hvorfor Gjennemsnitsprisen pr. Stk. er kalkuleret lavere end sædvanlig; men dog overstiger Indtægten af Kvægsalget et almindeligt Aars og det saa meget mere, naar man hertil vil henføre det meget betydelige Kalvesalg, der efterhaanden har udviklet sig, og som er naaet op til over 18000 Stkr. om Aaret. Iøvrigt har Aarets Kvæghandel frembudt den Mærkelighed, at Englandsmarkederne, som netop for 25 Aar siden bleve aabnede for os ved Etatsraad Tesdorpf's Initiativ og Landhus-holdningsselskabets Forsorg, og som siden den Tid ere blevne betragtede som Hovedstøtten for vor Kvægafsætning, at disse Markeder netop i dette Udførselens Jubilæumsaar bleve distancerede af de tyske Markeder trods den høje Told, og det særlig af Markedet i Hamburg for jydsk Kvæg, i Rhinpreussen for fede Udsætterkøer og i Berlin for store fede Tyre, saa at Udførselen til England i Aarets sidste Maaneder endog var svundet ind til en ren Ubetydelighed. Tysklands Markedet er imidlertid paa Grund af den intrigante tyske Toldpolitik saa usikkert og Englandsmarkederne saa stabile, at der

er Grund til at vente, at Strømmen atter vil vende sig noget, om just ikke saa eksklusivt som tidligere, til England. Paa Tillægsdyr og magert Kvæg have Priserne hele Aaret, men ganske særlig i Efteraaret 1890, været meget høje; — det bliver stedse vanskeligere at rekrutere sine Besætninger ved Indkjøb; Selvtillæg og Opdræt bliver derfor mere og mere almindelig, Interessen og Sansen derfor vinder ind i de allerfleste Brug, ved offentlige Møder og i Pressen drøftes alle herhenhørende Forhold med stor Iver, Kvægavlsforeninger ere dannede i de allerfleste af Landets Egne, Priserne paa gode Avlsdyr ere i stærk Stigning, og alt tyder paa, at vort Kvægbrug gaaer en kraftig Udvikling imøde, navnlig for Malkekvægets Vedkommende. I Forbindelse hermed maa da ogsaa nævnes de nye og værdifulde Bidrag til en økonomisk Udnyttelse af Foderet, som Docent Fjords Forsøg ogsaa i det forløbne Aar have stillet til Landmændenes Raadighed.

Af de paa foranførte Udførselsoversigt nævnte Varer skal endnu Opmærksomheden henledes paa Æggene, der ifjor have bragt Landet en Indtægt af 5,2 Mill. Kr., mens Tiaarsgjennemsnittet er 3,0 Mill. Kr. Er det end særlig hos Husmænd, Parcellister og Smaafolk, at Hønseholdet har taget et saa stærkt Opsving, saa at man nu dagligdags seer Æggeopkøberne færdes omkring i Egnene, er der dog ogsaa ikke faa større Brugere, der nu skænke denne Sag Opmærksomhed, og som hver Ugedag sende selvpakkede friske Æg til deres Detailkunder i England, medens desværre Groshandelen og Storexporten herhjemme jævnligen foregaaer under saa mislige Forhold, at den engelske Kjøbers Tillid bliver svækket.

Hvad iøvrigt Enkelthederne i vort Husdyrholds og Mejeribrugs Udvikling i det forløbne Aar angaaer, maa vi henvise til efterstaaende Aarsoversigter over Husdyrbruget 1890 af Konsulent A. Appel, over Hesteavlens af Konsulent Jensen og over Mejeribruget af Konsulent B. Bøggild, ligesom man ogsaa i dette

Hefte vil finde den statistiske Oversigt af Cand. Reck og Vejrovsigt af Cand. math. W. V. Jantzen vedrørende Landbrugsaaet 1890. Fra de enkelte Egne af Landet foreligger der i de i Heftets Slutning meddelte Korrespondancer udførlige Oplysninger om Aargangen og den landøkonomiske Situation.

Denne — den landøkonomiske Situation — maa, som vi udtalte i Begyndelsen af denne Aarsoversigt og nu have søgt at begrunde, siges at være noget lysere eller i alt Fald lettere end i de foregaaende Aar, om den end vedblivende maner til stor Forsigtighed med Hensyn til nye Belastninger af Udgiftssiden. Thi har end Rentefodens Fald og den almindelig gennemførte Konvertering noget formindsket Forrentningsbyrden, og ere end Ejendomspriserne atter lidt i Stigning paa sine Steder, navnlig for de mindre Brugs Vedkommende, saa ere dog de fleste i den gode Tid — med frugtbare Aar og høje Produktpriser — købte Ejendomme endnu saa svært belastede, at Landbruget endnu maa nævnes blandt de Erhverv, der yde deres Brugere forholdsvis ringe Udbytte, naar hensees til den Kapital, der er anlagt, den Driftskapital, der risikeres, den Flid og Anstrængelse, der kræves, og til den Sparsommelighed og Selvfornægtelse, der maa udvises; men Landmanden maa søge Erstatning for disse Afsavn i de baade legemligt og sjæleligt friskere og sundere Forhold, som Landlivet frembyder, og i Glæden over paa Landet at kunne ordne og bygge sig et Hjem i dette Ords fulde Betydning: et Hjem med nogenlunde rummelige Grænser uden at generes af Omboende og tildels Ukjendte og Fremmede, et Hjem med en Historie tilbage i Tiden, altsaa med et vist Individualitetspræg i Egnen, et Hjem, til hvilket Medarbejderne i Regelen ere knyttede mere umiddelbart og fortroligt end i Kjøbstæderne, og af alle disse Grunde et Hjem, der som oftest lader vedkommende Slægt eller Familie leve sig nøje og inderligt sammen med det og dets Minder.

Dette er saa væsentlige Goder, at Landbruget ikke med Rette kan forlange ogsaa at være lukrativt hvad Pengeudbyttet angaaer, og det kan ikke ubetinget nævnes som Landbrugets gode og sunde Tider, naar det byder sine Brugere stort kontant Udbytte, thi dette hidlokker som oftest en Flok af Spekulanter, der da søge af drive Ejendomspriserne i Vejret for derefter at indkassere en let erhvervet Profit; men dette fører let hazarderende Kræfter ind i Landbruget, som dette helst maa forskaanes for, — thi Reaktionen kommer ifølge Naturens Orden, og de opskruede Ejendomspriser knuse i deres Fald mangt et Hjem, der mindre ved egen Brøde end ved »Tidens« lokkende Fantasterier er ført paa Afveje. Men paa den anden Side maa Landbruget yde et saadant Vederlag, at det kan magte de nye Opgaver og Forbedringer, som Tiden fører med sig. Dette kan nu ogsaa nok siges at være Tilfældet med det danske Landbrug i dets store Almindelighed; der vil i Regelen kunne skaffes den nødvendige Driftskapital, hvor der findes den fornødne Indsigt og Dygtighed til med Fordel at udnytte den, og den nyere Tids hyppige Sammenslutninger ved Andelsmejerier, Hingste- og Tyreholdsforeninger, Fællesindkjøb af Foder, Gjødning og Frø, Fællesskab ved Radsaamaskiner, Triører o. lg. hjælpe mange — især af de mindre Jordbrugere — ud over disse Fremskridtsposter, som den Enkelte vanskelig vilde kunnet magte. Det turde være et af de bedste Vidnesbyrd om Landbostandens store Evne til at sætte »Tæring efter Næring«, at den samtidig med at en Række tarvelige Aar er gaaet hen over den, dog har været i Stand til at finde Veje og Midler til nogenlunde at holde Skridt med Tidens Udvikling og Krav.

Og det maa erkjendes, at der arbejdes energisk paa mange Punkter i det danske Agerbrug, Husdyrbrug og Mejeribrug. Har det forløbne Aar end ikke brudt væsentlig nye Baner i saa Henseende, saa har det saa meget mere ved en voxende Frimodighed bidraget til at de alt

startede og prøvede Midler ere blevne mere almindelig indarbejdede saavel i de mindre som større Brug. Statens Lovgivningsvirksomhed har — vedblivende hæmmet af den storpolitiske Strid — endnu ikke i 1890 gennemført noget af de vigtige Forslag — om Toldovsrevision, Frihavn, Landbrugsundervisning, Foranstaltninger mod smitsomme Sygdomme, Love vedrørende Ulykkestilfælde, Alderdomsforsørgelse, Snekastning o. s. v. o. s. v., hvorfor der i en Række af Aar har været arbejdet; men disse Forslag, der i indeværende Rigsdagssession ere blevne fornyede med betydningsfulde Forslag om Lettelse af Sukkertolden, Indføring af Skat paa bajersk Øl, Udlægning af Havelodder o. s. v., synes dog at nærme sig deres Afslutning og ville forhaabentlig blive fuldbyrdede i den nærmeste Tid.

Paa det landøkonomiske Foreningsomraade er der derimod mange Steder udfoldet meget Liv og stor Virksomhed, og vi skulle her kortelig samle nogle af de derhen hørende Momenter. For Landhusholdningsselskabets Vedkommende ville disse findes i den Meddelelse om Selskabets Generalforsamling, der optages i dette eller næste Hefte. Den jyske Fællesforening afholdt et stort Fællesskue i Aarhus d. 14.—15. Juni, og d. 2.—4. Oktober holdtes Foreningens 16de Delegeretmøde ligeledes i Aarhus. Paa Sjælland afholdtes Statshingste- og Statstyreskuet d. 15.—16. Juli som sædvanlig i Roskilde og Fællesforeningen, der i Aarets Løb lededes af Næstformanden, Forpagter Thalbitzer, holdt sit Delegeretmøde d. 18. og 19. Novbr. i Kjøbenhavn og valgte her Etatsraad H. Valentiner til sin Formand. Paa Fyen afholdtes Dyrskuet d. 20.—21. Juni og Provinsernes Delegeretmøde fandt Sted d. 29de Novbr. Desuden have flere af de lokale Foreningers Dyrskuer været meget anselige, saaledes især Randers Amtshusholdningsselskabs d. 3.—5. Juli, hvor der var anmeldt 754 Dyr, der næsten alle mødte, Aalborg Amts Landboforenings Dyrskue d. 27.—28. Juni, Fællesdyrskuet i Fuglebjerg d. 24.—25. Juni

og Maribo Amts økonomiske Selskabs Dyrskue i Maribo d. 30te Juni og 1ste Juli. — Ganske særlig maa fremhæves den organisatoriske Virksomhed, der i rigt Maal er blevet udfoldet gennem de mangfoldige Kvægavls- og Hesteavlforeninger i alle Landets Egne og de dermed forbundne Kaaringsmøder og Præsentationer. Foreningerne søge at betrygge deres Arbejder ved at tilstræbe Sammenslutning af ensartede Foreninger i enkelte Sogne og Antagelse af lønnede Konsulenter eller Forretningsførere — ofte med Bistand af vedkommende Sogns Landboforening. Og ikke mindre fortjener de stærke Bevægelser paa Svineavlens, Svinehandelens og Svin slagteriernes Omraade, der til sine Tider i mere end almindelig Grad have lagt Beslag paa Sindene herhjemme i Løbet af Aaret 1890, at fremdrages; men da der er skjænket disse Forhold en udførlig Omtale i efterstaaende Aarsoversigt over Husdyrbruget af Konsulent Appel, skulle vi her nøjes med at henvise dertil.

Af andre Udstillinger maa først og fremmest nævnes den af Docent Fjord fremkaldte sammenhængende Række af Smørudstillinger paa Forsøgslaboratoriet, hvoraf der i Aarets Løb afholdtes 18, nemlig fra Nr. 4 til Nr. 21; de vinde stadig en forøget Tilslutning og maa ogsaa erkjendes at være en ypperlig Støtte for den danske Mejeridrift. — Foreningen for Danmarks Fjerkræavl holdt et stort Møde med Udstilling i Svendborg d. 18de Juli, ved hvilken Lejlighed Konsulent Faber holdt et Foredrag om danske Æg paa det engelske Marked og om de Misligheder, der ofte gik i Svang ved Udførselen af pakkede Æg, en Sag, som han ogsaa ad andre Veje har søgt at paakalde Opmærksomheden for. — Af fremmede Udstillinger, der have været besøgte af Danske, skal nævnes den store Landbrugs- og Skovbrugsudstilling i Wien, der aabnedes i Maj Maaned, holdtes aaben hele Sommeren og fulgtes af en Landbrugskongres d. 2.—6. Septbr., som afsluttedes af en Række Ekspeditioner til Ungarn, Bøhmen osv. Den store

tyske Landbrugsudstilling afholdtes iaar i Juni Maaned i Strasbourg, foranstaltet af det kun faa Aar gamle tyske Landbrugsselskab, der nu tæller 5600 Medlemmer, og som i 1891 vil holde sin Udstilling i Bremen. I Midten af Juni holdtes en meget stor Hesteudstilling i Berlin, hvor der i Sporvejs- og Omnibusselskaberne haves en god Kunde for de jydskes Heste.

Handels- og Omsætningsvilkaarene ere i det forløbne Aar flere Gange blevne stærkt berørte og have derved havt en uheldig Indflydelse paa den producerende Virksomhed, Landbruget. For Svinenes Vedkommende fremkaldte det selvfølgelig et betydningsfuldt Omslag herhjemme, da det tyske Marked d. 22de April først aabnede Døren paa Klem og senere omtrent helt op for de danske Svin; de store fede Svin fik derved paany Overvægt over de letfedede »Slagterisvin«, hvorpaa Hovedvægten var lagt siden Tysklands Marked lukkedes i Efteraaret 1888, og som skulde danne det bærende Grundlag for den Masse Svinelagterier, der efterhaanden opførtes herhjemme, men hvis Virksomhed nu er i høj Grad indskrænket, tildels standset. Svineudførselen fra Esbjerg til England er af samme Grund i det væsentlige ophørt i det forløbne Aar; — ja, de tyske Priser ere af og til i Aarets Løb saa meget bedre end de engelske, at der er sendt Svin fra England til Tyskland. Ogsaa de gode tyske Kvægpriser have i Slutningen af det forløbne Aar væsentlig drejet vor Handel med Kvæg fra England til Tyskland. Særlig var Berliner-Markedet godt og blev derfor nærmere undersøgt af Statskonsulent Arup, der dog ikke tilraader at bygge med nogen Tillid paa dette. Rhinpreussen og Westphalen have aftaget en Mængde fede Udsætterkøer, og efterat Landhusholdningsselskabet i 1890 havde henvendt sig til Ministeriet om bedre Transportmidler fra Korsør til Kiel, bleve saadanne skaffede tilveje. Ogsaa Begjæret i Slesvig og Holsten efter magert Kvæg fra Danmark var meget stort i Foraaet 1890, og der udførtes over 21000 Stkr. dertil,

medens der de nærmest foregaaende Aar kun var udført omtrent en halv Snes Tusinde Stkr. aarlig. Derimod synes Forsøgene med at føre magert amerikansk Kvæg til Hertugdømmerne ikke at lykkes, — den første Ladning, 718 Stkr., — kom dertil (til Glückstadt) i December 1889, men Trafikken er atter standset. Derimod trænger det amerikanske Kvæg (levende Kvæg og ikke blot Kjød) mere og mere ind paa vort Marked i England, og medens det hidtil kun er landsat i vestengelske Havne, er der i 1890 ogsaa ført Ladninger til Newcastle. — Hele Omsætningen af Kvæg, Svin, Kjød og Flæsk er bleven meget prekær efter Vedtagelsen i Amerika af den amerikanske Lov angaaende Statskontrol med alle levende og slagtede Dyr, der udføres, hvorigjennem man mener at byde de Lande, der have lukket sig af mod Indførsel fra de Amerika, den nødvendige Garanti for smittefrie Dyr og Varer; og for derefter at tvinge de europæiske Stater til at lukke op, bemyndiger endvidere den nævnte Lov Præsidenten i de nordamerikanske Fristater til i Tilfælde af Afslag fuldstændig at forbyde Indførselen til de forøenede Stater af vedkommende Lands Produkter. Dette har rejst en let forstaaelig Harme i England, men det synes dog, som om de derværende Landbointeresser ville faa Magten og vedblivende kræve England lukket for en fri og uhindret Indførsel af amerikansk Kvæg. Derimod ytrer der sig en Bevægelse i Tyskland, som gjør det mere tvivlsomt, om dette Land vil kunne modstaa Pressionen fra Amerika, navnlig med Hensyn til fri Indførsel af amerikansk Flæsk, hvilket atter vilde kaste vor Svine- og Flæskehandel ind i nye Forhold og Tilskikkelser. Den agrarprotektionistiske Strømning i Tyskland, der blev baaret saa mægtig frem af Bismarck, synes nemlig at have mindre Medbør hos de nuværende Magthavere, og Landbrugsminister Lucius, der sluttede sig tæt til den Bismarckske Toldpolitik, har maattet vige sin Plads, fordi han modsatte sig en Nedsættelse af Told paa Korn og Kvæg.

Vende vi os dernæst til den mere faglige og produktive Side af Landbrugsvirksomheden, da maa om det forløbne Aar for selve Jordbrugets Vedkommende bemærkes følgende: Man har atter hist og her taget fat paa den i de daarlige Aar tildels standsede Dræning, ligesom heller ikke Byggearbejder have været saa sjældne som i de nærmest foregaaende Aar; men dog er det navnlig paa Mose- og Kjærdyrkingen, at Opmærksomheden er bleven stærkt henledet ved de i forrige Aarsoversigt omtalte omfattende Arbejder, som det danske Haveselskab er i Færd med at sætte i Gang, og som ved at spredes over mange Forsøgs- og Demonstrationsmarker i Jyllands forskjellige Egne ikke blot ville bidrage til at samle fyldige Oplysninger, men ogsaa bidrage til i Befolkningen at vække en forøget Interesse og Sans for en rationel Udnyttelse af de store Kjær- og Mosestrækninger, der særlig findes i Jylland. — Forbrugen af kunstig Gjødning har været lidt større end i de 2 nærmest foregaaende Aar. da den næsten var dobbelt saa stor som tidligere. Indførselen beløb sig i det sidste Aar til 52½ Mill. Pd. og i de 2 foregaaende Aar til omtr. 50 Mill. Pd. aarlig. Den jydsk Forening har i 1890 fordelt lidt mindre end det foregaaende Aar, nemlig 3,10 Mill. Pd. imod 3,17 i 1889; deraf udgjorde Superfosfaterne den langt overvejende Del, nemlig 2,35 Mill. Pd. lavprocentig og 0,25 Mill. Pd. højprocentig, medens der af Fosfatmel kun blev fordelt 0,23 Mill. Pd. og af Kaligjødning kun 0,14. Priserne for 1891 ere omtrent de samme som ifjor, nemlig for 11½ pCt. Superfosfat 2,75 (ifjor 3,00 Kr.), for 19 pCt. Superfosfat 5,17 (5,06) for 20—24 pCt. Thomas Fosfatmel 2,87 (3,00), for 15—18 pCt. Kaligjødning 2,50 (2,60), for Benmel 6,70 (6,55), og for Norsk Fiskeguano 8,10 (8,20). — Foreningen for Lolland-Falster har i Aaret 1889—90 fordelt Gjødning, Foder og Frø for 243,000 Kr., Aaret forud for 216,000 Kr. og det foregaaende Aar for 190,000 Kr. Den sjællandske Fællesforenings Gjød-

ningsfordeling er vedblivende meget ringe, og Fordelingen af Foderstoffer (ved Fritsche & Co.) er heller ikke tiltagen i det sidste Aar; den var: 1886 — 0,6 Mill. Pd., 1887 — 1,6 Mill. Pd., 1888 — 2 Mill. Pd., 1889 — 5,3 Mill. Pd. og 1890 — 5,0 Mill. Pd. — Den i forrige Aarsoversigt omtalte Ringdannelse af tyske Fabrikker af Slakkemel er heldigvis brudt, og Prisen er da ogsaa, som det fremgaaer af ovenstaaende, lidt lavere end ifjor.

Paa Redskabs- og Maskinomraadet er der ikke fremkommet noget væsentlig Nyt i det forløbne Aar. Ringtromlerne findes nu i alle Egne, Radsaamaskinerne vinde stærk Indgang — og af disse vel især Rud. Sachs, hvoraf der alene 1889 forfærdigedes over 2600; — ialt havde dette Firma til Udgangen af 1889 solgt 25000 Radsaamaskiner og 282,500 Universalplove. Af Mejemaskinerne, der iøvrigt havde ugunstige Kaar i den svære Lejesæd og vaade Høsttid, er det særlig Binde-maskinerne, der tiltrække sig Opmærksomhed, og uægtelig rykker man hvert Aar nærmere til en praktisk Løsning af denne, som det tidligere antoges, næsten uløselige Opgave. Damptærskværkerne vinde stedse større Udbredelse, paa Lolland-Falster endog hos Bønderne. Apparater til Ensilage bleve prøvede ikke faa Steder i Efteraaret, eftersom den store Grønfodermasse indbød dertil, men Resultaterne synes som oftest tarvelige, — muligvis af Brist paa Erfaring.

Forsøgsvirksomheden har fra Forsøgslaboratoriet bragt nye og vigtige Oplysninger gennem Docent Storchs bakteriologiske Arbejder, gennem Docent Fjords fornyede Fodringsforsøg med Kvæg og Svin, og gennem Overassistent Lundes Pasteurisering af Fløden. — Paa Forsøgsstationerne i Tystofte og Askov, under Konsulent P. Nielsens Ledelse, er der indsamlet værdifulde Data om Fodermarkerne, Ailens Benyttelse osv. — Landhusholdningsselskabets Hvede- og Bygforsøg ere fortsatte under Forpagter S o n n e s Ledelse, og den dertil knyt-

tede Udstilling af Maltbyg i Kjøbenhavn afholdtes i November, Udstillingen af Hvedeprøverne først i Februar 1891; — Udvalgsmedlemmerne foretog for første Gang i Sommer en Rundrejse til Forsøgsgaardene for i Fællesskab at samle Erfaringer. — Foreningen til Kulturplanternes Forbedring har fortsat og udviklet sine Rug- og Havreforsøg paa Ladelundgaard og Lundbæk og sine Røeforsøg paa forskellige Gaarde, ansat Landbrugskand. K. Hansen som Forsøgsleder og ved ham paabegyndt sine Forsøg paa den af Foreningen lejede Forsøgsmark paa Landboskolen ved Lyngby. Sammesteds og paa Hverringe har Direktør J. L. Jensen foretaget nye og omfattende Forsøg med Vandafsvampningens Indflydelse paa Byggen og Havrens Brand og paa Kornarternes Ydeevne. Endnu er af Markfrøkontoret, af Olsen i Landsgrav m. fl. St. i 1890 ligesom tidligere foretaget Væxtforsøg af forsk. Art og Resultaterne deraf meddelt Offentligheden, ligesom ogsaa Landbrugskand. N. A. Hansen ved Dalum Landbrugsskole har fortsat sine Forsøg over Ailens Virkninger.

Om Konsulentvirksomheden udtalte forrige Aarsoversigt (for 1889) sig saa udførligt, at der ikke er Grund til atter at komme tilbage til den, men kun at bemærke, at Konsulenternes Tid og Kræfter har været stærkt beslaglagt, saa at det ofte har været umuligt at fyldestgjøre de stillede Krav, og at der mere og mere arbejdes hen til en Samvirken mellem de af Staten og de af Landboforeningerne ansatte Konsulenter.

Ved de landøkonomiske Læreanstalter er der ikke passeret noget særlig Nyt i det forløbne Aar, idet man staaer afventende overfor de Rigsdagen i saa Henseende forelagte Love, særlig efter at Landbrugsskolernes Forstandere og Lærere i Slutningen af Aaret havde rettet en Henvendelse baade til Regjering og Rigsdag, hvori de søgte at paavise disse Skolers Betydning og godtgjorde Nødvendigheden af at de blive bedre støttede af Staten end hidtil. Af Forstander Svendsen

for Landboskolen ved Tune er der udgivet en Beretning om den omfattende Virksomhed, der er udfoldet i og fra denne Skole, efterat den fra Folkehøjskole udvidedes til tillige at være Landbrugsskole. Ikke blot har den gennem sit store Elevtal direkte paavirket de mange Gaardmandsbrug, hvortil Eleverne ere vendte tilbage, men ogsaa middelbart har den udøvet en betydelig Indflydelse, idet mange af de unge Mænd, der nu virke som Landbrugslærere, Konsulenter, Assistenten o. lg. her have modtaget deres første landøkonomiske Vækkelse og Oplysning.

I den landøkonomiske Litteratur kjendes stærkt det Røre, der er vakt paa mange Punkter, og den nye Stab af Mænd, der i de senere Aar ere traadte i det theoretiske Landbrugs Tjeneste, have paa mange Maader sat sig Vidnesbyrd i det forløbne Aar. Af saadanne skal nævnes »Mælkeriet i Danmark« af Konsulent B. Bøggild, en Bog som vi længe have savnet; »Kvægbrugets Udvikling i Danmark« af Konsulenterne A. Appel og P. A. Mørkeberg samt af Lektor H. Goldschmidt, alle tre Afhandlinger, der af vedkommende Bedømmelsesudvalg anbefales til Offentliggjørelse af Landhusholdningsselskabet; »Gjødningslæren og Sædskiftet« af Lærer Chr. Christensen, en selvstændig planlagt og udført Bog, der noksom vidner om Forfatterens Fortrolighed med og Interesse for sit Æmne; 3die Oplag af Forstander Svendsens fortræffelige »Fodringslære«; »Fordøjelsesprocessen« af Lektor H. Goldschmidt og endvidere »Stambog over fyenske Hingste« af Statskonsulent J. Jensen, Nr. 3 af den jydsk Stambog af jydsk Heste, udarbejdet af samme, 3die Del af den sjællandske Stambog over Heste og Malkekvæg, »Meddelelser fra Foreningen af jydsk Landboreninger om dettes Husdyrvalgs Virksomhed« o. fl. a.

Af Forhold vedrørende den periodiske landøkonomiske Presse skal fremhæves, at Redaktør I. V. T. Hertel, der i Efteraaret 1864 knyttedes som fast Med-

arbejder til »Ugeskrift for Landmænd«, og som fra 1ste Januar 1866 indtraadte i Ugeskriftets Redaktion, ved Udløbet af 1889 fratraadte denne Virksomhed efterat være valgt til Kasserer for det kgl. Landhusholdnings-selskab. Hans Virksomhed ved Ugeskriftet har paa mange Maader været særdeles heldig og fortjenstfuld, og Anerkjendelsen heraf fik et naturligt og fyldigt Udtryk, da en stor Kreds af Landbrugets Mænd fra nær og fjern ved en festlig Sammenkomst d. 15de Marts overrakte ham en Adresse, hvori de bl. a. udtalte

». . . en fuld Anerkjendelse af den Maade, hvorpaa De har løst den Dem stillede Opgave, og Forsikringen om, at vi stedse med Taknemlighed ville bevare Mindet om den Trofasthed og Dygtighed, De til enhver Tid har lagt for Dagen i Deres Gjærnings Varetagelse, om den Flid og Ædruelighed, hvormed De har samlet Materiale fra nær og fjern, fra Ind- og Udland, fra Theori og Praxis, samt om den klare, fredsommelige og samvittighedsfulde Maade, hvorpaa De har bearbejdet og fremlagt de Tanker og Forslag, som den gjærende Tid har bragt med sig, de Undersøgelser, der ere foretagne, og de Resultater, der ere indvundne i Marken og Stalden, i Laboratoriet og Studerekammeret. Vi betragte det som et ikke ringe Held for vort Landbrugs Udvikling og som en ikke uvæsentlig Grund til, at denne i sin store Helhed er bleven holdt paa et sundt og solidt Grundlag, at »Ugeskrift for Landmænd« har været stillet under en saa kyndig og erfaren Ledelse som Deres, og vi føle os forvissede om, at dette vil finde en almindelig Tilslutning blandt alle danske Landmænd . . .«

I Ugeskriftets Redaktion optog Red. Erh. Frederiksen derefter Cand. polit. H. Hertel, der allerede i flere Aar havde bistaaet ved dets Udgivelse, og hvis Evner og nationaløkonomiske Kundskaber derved knyttedes fastere til Landbruget, paa hvis Dagsorden de sociale og økonomiske Spørgsmaal fremtidig ville indtage en væsentlig Plads. Samtidig hermed iværksattes en i længere Tid næret Plan om paa forskjellig Maade at drage nye Midler i Anvendelse i Ugeskriftet, og blandt disse skal nævnes en fortræffelig Gjengivelse i Farvetryk af de Avlsdyr, der for Tiden spille en

fremragende Rolle herhjemme, samt Udsætning af Prisopgaver, hvis Besvarelser bedømmes af en Komite af ansete Fagmænd, der have tilsagt Redaktionen sin Medvirkning i saa Henseende. De præmierede Afhandlinger offentliggjøres derefter i Ugeskriftet. Opgaverne tage et direkte Sigte paa praktiske Spørgsmaals Løsning, saaledes f. Ex. den første Prisopgave, der udsattes i Marts 1890, saalydende: »En let forstaaelig, nøjagtig og fuldstændig Beskrivelse af, hvorledes man af mager, centrifugeret Mælk kan tilberede en god, let sælgelig Husholdningsost« ; Prisen blev vunden af Mælkeribestyrer T. Jensen, Gislev Andelsmejeri, og hans Afhandling er, foruden at være optaget i Ugeskriftet, tillige udkommen særskilt i Boghandelen. Senere udsattes en ny Prisopgave om Stivsygen hos Svinet osv. Disse og lignende Bestræbelser fra Redaktionen Side efter at give Ugeskriftet en forøget Interesse og Betydning, saa at det kan hævde sin Plads som særlig omfattende, alsidigt og vejledende Landbrugsorgan her i Danmark, tildels i Norden, har ogsaa fundet fortjent Tilslutning fra Landbrugernes Side, og den forløbne Aargang, der indeholder en Mængde Indlæg og Bidrag fra praktiske og theoretiske Landbrugere og en meget livlig Drøftelse af vigtige Landbrugsspørgsmaal, vidner ikke blot om den Iver og Energi, hvormed Redaktionen virker, men ogsaa om, at en Mængde, tildels yngre dygtige Kræfter rykke frem for at tage Del i det mangesidige Arbejde til vort Landbrugs Udvikling.

Blandt de mange landøkonomiske Spørgsmaal, der bevæge vort Samfund, er der vel intet, der fortjener mere Opmærksomhed end Arbejderspørgsmaalet, især da der i det forløbne Aar paa forskjellig Vis har ytret sig Tegn paa, at den over hele Europa bredte socialistiske Bevægelse ogsaa tilsigter at drage de danske Landarbejdere ind i denne og opægge dem til brutal Optræden saavel i det daglige Arbejde som paa Valgdagene: gennem Brud paa Overenskomster, gennem

Mistillid og Had til Arbejdsgiverne og de besiddende Klasser, gennem en Leflen med og Kjælen for de onde Instinkter, der findes i Arbejdernes som i enhver anden Samfundskreds, og gennem en meningsløs Prædiken om, at det at være fattig giver ubetinget Adkomst til at stille Krav til Samfundet, ligegyldig om Fattigdommen er selvforskyldt ved Dovenskab, Letsindighed, Drukkenskab o. lg. eller ikke. For at fremkalde Momenter til Belysning af Vilkaarene for en socialistisk Bevægelse blandt vore Landarbejdere, rettede vi følgende Spørgsmaal til Tidsskriftets Korrespondenter:

8. Er Arbejdskraften tilstede i tilstrækkelig Mængde, og hvorledes stille Lønningerne sig?
9. Ændres Arbejdssystemet (Faste Folk kontra Daglejere, Akkordarbejde kontra fast Dagløn)?
10. Mærkes socialistiske Tilbøjeligheder mere end tidligere i Deres Egn?
11. Vinder Sansen for et bedre Husmandsbrug kjendelig Fremgang og i hvilke Retninger?
12. Er der kjendelig Trang til Husmandsbrugenes Forøgelse i Deres Egn?
13. Er Husfliden i Frem- eller Tilbagegang?
14. Lægges en forøget Vægt paa Landbrugets Biindtægter (af Hønselholdet, Havebruget, Biavlens osv.)?

Man vil finde disse Spørgsmaal besvarede for de enkelte Egenes Vedkommende i de landøkonomiske Beretninger, der findes meddelte i dette Hefte, og vi skulle her indskrænke os til kortelig at bemærke, at endnu har den socialistiske Bevægelse kun enkeltvis sat sig tydelige Vidnesbyrd blandt Landarbejderne, men at der forberedes en stærk Agitation, at socialistiske Dagblade og Smaaskrifter vinde en betydelig forøget Udbredelse, og at der er den største Opfordring for Arbejdsgiverne til at forberede sig paa med Kraft og med alle til deres Raadighed staaende lovlige Midler at hævme og hindre, at en ond-sindet og samfundsopløsende Tendents skal faa Magten i den Arbejderbevægelse, hvis Berettigelse man ikke kan

miskjende, men ved hvilken vi maa forlange, at vi komme til at ordne vore Forhold efter vort eget Behov og efter vore danske Vilkaar*og ikke efter udenlandske Begreber, Mønstre og Synspunkter; thi hvad der muligvis passer eller er nødvendigt i et Land med fortrinsvis industriel Karakter, det passer ikke i et Land, hvis Hovedstyrke er dets Jordbrug, som ingenlunde magter eller evner at gennemføre bratte Reforme, men som kræver en rolig tildels konservativ Udvikling. Desuden er der aldeles ikke her i Landet den presserende Grund til brat og voldsom Indgriben, som i de Lande, hvor Jorden næsten udelukkende henligger under store Brug, hvor Middelklassen er forsvundet og et gabende Svælg skiller mellem Storborgere og Proletariat. Det er derfor ogsaa, med Tidens revolutionære socialistiske Tendenter for Øje, et af de glædeligste Tidens Tegn her i vort lille Land, at det synes, som om Lovgivningsmagten vil tage fat paa Ordningen af herhenhørende Spørgsmaal, og det paa en saadan Maade, at man paa den ene Side viser sin Villighed til overfor Arbejderne at afbøde tilstædeværende Brøst (ved Syge- og Ulykkesforsikring, Alderdomsforsørgelse, Fattigloven, billigere Livsfornødenheder), men paa den anden Side bestemt afviser alle yderliggaaende Fordringer. Ude i Befolkningen maa imidlertid Lovgivningens Virksomhed suppleres ved en ligeledes baade human og bestemt Optræden i de enkelte Hjem og de enkelte Landbrugskredse, og Aaret har i flere Retninger bragt Vidnesbyrd om, at man belaver sig derpaa. Blandt disse skal nævnes den Arbejdsgiver-Forening der med Hoff. Howden-Rønnenkamp til Næsbyholm som Formand har dannet sig for 7 omliggende Sogne, og begyndt sin Virksomhed d. 1ste Juli 1890 i Henhold til Vedtægter, hvoraf følgende her skal fremdrages:

1. Foreningens Formaal er:

- a. at yde dens Medlemmer Støtte og Vejledning i alle Forhold vedrørende Arbejderspørgsmaalet,
- b. at bidrage til at opretholde et godt Forhold mellem Arbejdere og Arbejdsgivere,

c. at bekjæmpe den socialistiske Lære som fordærvelig for Samfundet og ulykkebringende for Arbejderne selv.

2. Dette Formaal søges bl. a. naaet ved:

- a. Sammenkomster af Medlemmerne,
- b. at træde i venskabelig Forbindelse med Egnens Arbejderforeninger og dels at yde sin Medvirkning til saadanne Loves Fremkomst, som tilsigte at fremme Arbejdernes berettigede Krav, og dels efter Evne støtte den enkelte Arbejder indenfor Foreningens Omraade med Raad og Daad,
- c. at yde Arbejderne en bestemt Sygehjælp i ikke selvforskyldte Sygdomstilfælde, hvorom Vedtægterne indeholde nærmere Regler.

Kontingentet er 1 Kr. pr. Td. Hartkorn og for Ikke-Jordbrugere 4 Kr. aarlig.

Af Dødsfald i det forløbne Aar, som særlig berøre vor landøkonomiske Virksomhed skal nævnes, at den berømte fynske Kvægopdrætter Gaardejer Jens Hansen i Holey d. 8de November sluttede sin i flere Retninger betydningsfulde Virksomhed. Han var ved sit stille, brave, bramfrie Liv en Pryd for sin Stand, han var en dygtig Jordbruger og vilde i modsat Fald ikke have erholdt Landhusholdningsselskabets 1ste Sølvbæger, som meget sjælden bliver uddelt, om end denne Anerkjendelse nærmest tildeltes ham for hans store Fortjenester som Opdrætter af fyensk Malkekvæg, af den saakaldte Holey-Stamme, der især tildrog sig Opmærksomheden langt ud over hans nærmeste Egn, da den af hans lille Stald førte Samling af Malkekvæg ved Landbrugsudstillingen i Svendborg 1878 slog Etats. Tesdorpf's Samling og hjembar Kongepræmien. — I den følgende Maaned led Arbejdet for den jyske Kvægavls Fremme et ikke mindre føleligt Tab, idet Etatsraad Frants Hvass pludselig døde af et Hjærteonde, under et Ophold i Kjøbenhavn. Han var en kundskabsrig og ædel Mand, med betydelig literær og navnlig personal- og agrarhistorisk Interesse. Som Cand. jur. erholdt han i ung Alder Ansættelse

i Ministeriet, men da han overanstrengte sig, maatte han søge sin Afsked, købte Ejendom i Randers Eggen, vandt her efterhaanden en betydelig Indflydelse og valgtes 1886 til Formand for Randers Amtshusholdningsselskab. Hans Hovedgjerning var Oprettelsen og Organisationen af den store Mængde Kvæg- og Hesteavlforeninger, der i Løbet af de sidste 4 Aar ere dannede i Randers Amt, og det skyldes væsentlig ham, at dette Amt med Hensyn til denne nye og vigtige Foranstaltning til Hysdyrbrugets Fremme indtager første Plads i Jylland og i det Hele taget en meget fremskudt Plads herhjemme.

Da Aaret var løbet ud, fløj et Sorgens og Smertens Budskab ud over Landet, der ramte endnu mere overvældende ved at komme saa aldeles uventet, — Søndag Aften d. 4de Januar 1891 hjemkaldtes Docent N. J. Fjord efter faa Dages Sygdom, fremkaldt ved en Operation. — Det var et ualmindelig virksomt, daadrigt og lykkeligt Liv, der hermed afsluttedes; om end snart 66 Aar gammel, stod han endnu i sin fulde Kraft og varetog med usvækket Lyst, Iver og Interesse Ledelsen af de store og betydningsfulde Arbejder i Landbrugets Tjeneste, til hvis Løsning man saa ofte tillidsfuldt havde paakaldt hans kyndige Hjælp, fordi man havde saa mange Exempler paa den mesterlige Dygtighed, hvormed han evnede at forme og løse de Opgaver, som i Øjeblikket netop havde den største Betydning for vor Landbrugsvirksomhed. Som Styrer af det af ham selv ved Statens rundelige Bidrag grundlagte landøkonomiske Forsøgslaboratorium og som Præsident i det kongl. danske Landhusholdningsselskab havde han en Indflydelse som faa andre paa vort Landbrugs Vilkaar og Udvikling, og næppe nogen anden var saa kjendt, agtet og afholdt i Landbrugets vide Kredse, paa Herregaarden og i Bondehjemmet, som Docent Fjord. Naar hertil kommer at hans rige Evner, hans klare Tanke, varme Følelse og sunde, praktiske Sans ogsaa havde sat sig varige og værdifulde Mærker paa Skolevæsenets Omraade, saa maa det sandes, at ved hans Død mistede

Danmark en af sine bedste Sønner, og fra alle Samfundsklasser, fra hele Landet, fra Kongeborgen og til Husmandshytten kappedes man ved utvetydige Vidnesbyrd om at give denne Erkjendelse Udtryk, da han d. 12. Januar stededes til Hvile fra Frederiksberg Kirke. — I et følgende Hefte vil Tidsskriftet meddele Hovedtrækkene af hans Levnetsløb og en samlet Fremstilling af hans mangfoldige Arbejder til Fremme af det danske Landbrug og særlig af dettes Mejeridrift, — thi hans Virksomhed vil indtage en smuk Plads, naar Danmarks Landbrugs-historie engang skal skrives.

J. C. la Cour.
